

Hvordan bruke **konkurransen som undervisningsmetode** i helsearbeiderfaget?

Veiledningshefte for lærere
i videregående skole

Jobbwinner

Ulike konkurranser i helsearbeiderfaget

Yrkes-NM

Worldskills Norge arrangerer Yrkes-NM hvert annet år og er en konkurranse for lærlinger og unge fagarbeidere. De beste fagfolkene ser det som en stor ære å få være dommere i NM.

Helsearbeiderfaget var representert for første gang i Yrkes-NM på Lillestrøm i 2006 og faget har vært representert i alle Yrkes-NM siden. Vinnerne har fått delta både i WorldSkills og EuroSkills.

I forkant av Yrkes-NM har det vært arrangert fylkesmesterskap i helsearbeiderfag i mange fylker. Vinner av fylkesmesterskapet representerer sitt fylke/region i Yrkes-NM. På dette nivået konkurrerer deltakerne alene.

Skole-NM

Worldskills Norge er ansvarlig for Skole-NM i samarbeid med fylkeskommunene. Det første skole-NM ble arrangert i 2017. Skole-NM arrangeres nå hvert år og er en konkurranse for Vg2 elever. I en del fylker arrangeres det fylkesmesterskap i forkant av Skole-NM der et vinnerpar får representere sitt fylke i Skole-NM. I Skole-NM konkurrerer deltakerne i par.

Yrkeskonkurranser gir mange positive effekter:

- Økt oppmerksomhet og fokus på yrkesfag
- Økt motivasjon hos både elev og lærer og derved redusert frafall
- Økt praksisnær undervisning
- Økt kvalitet gjennom trening og forberedelser til konkurransene
- Økt forståelse og aksept for at "det er lov å være god"
- Økt samhandling mellom skoler og virksomheter i lokalmiljøet
- Positiv omdømmebygging av fag og skoler

Konkurransereformen i helsearbeiderfaget har store likheter med den tverrfaglige eksamen på Vg2 og kan brukes som en del av forberedelsene til tverrfaglig eksamen.

Når konkurranse brukes som en metode i undervisningen er det mange roller som skal fylles. Først og fremst er det selvfølgelig rollen som helsefagarbeider, men elevene kan også brukes som pasienter og de kan fungere som dommere. Resten av klassen kan være tilskuere og gi tilbakemelding til sine medelever.

Lærere som har brukt metoden i undervisningen på Vg2 helsearbeiderfag mener at elevene får vist sine kunnskaper i praktiske øvelser og det er en fordel for elevene fordi:

- Det gir økt forståelse av faget og læring
- Det gir økt interesse og innsyn i faget
- Elevene konsentrerer seg bedre
- Metoden kan motivere flere til aktiv deltakelse i faget
- Metoden gir økt mestring og derved bedre selvbilde hos den enkelte elev
- Elevene må samarbeide og lære av hverandre, det styrker klassemiljøet
- Bedre kontakt lærer – elev
- Gir elevene en mulighet til å markedsføre seg
- Elevene liker arbeidsmetoden.
Gleden av å lære blir større

- Når elevene får vise sine kunnskaper i virkelighetsnære omsorgssituasjoner, blir de mer engasjert og motivert
- Elevene blir mer bevisst egen kompetanse

Markedsføringsgevinsten for faget og skolen kan være stor. Elever som har prøvd metoden i klassen vil gjerne prøve seg både i skolekonkurranser og senere i yrkeskonkurranser. Elevgrupper som konkurrerer kan vise sine ferdigheter på yrkes- og utdanningsmesser, til ungdomsskoleelever på skolebesøk og på andre tilstelninger på skolen. Både medelever, foresatte og personale kan inviteres til å være publikum.

Metoden innbyr også til samarbeid med andre utdanningsprogram. Dramaelever kan spille pasienter og elever fra media- og kommunikasjon kan ta bilder, filme og lage reportasjer. Rollespillene kan foregå på engelsk slik at det i tillegg blir en del av engelskfaget.

VINNER AV WORLD SKILLS 2015: Jenny Marlen Fossan. Foto: WorldSkills Norway

Konkurransen som undervisningsmetode i programfag

Med utgangspunkt i kompetansemålene i læreplanen for Vg2 helsefagarbeider, bør metoden kunne tilpasses programfagene. Selv om mange av disse målene er teoretiske, kan de med fordel læres gjennom praktiske oppgaver. I tillegg er den tverrfaglige eksamen en praktiskeoretisk oppgave, så elevene vil få god eksamenstrening gjennom å jobbe med denne typen oppgaver. Så langt det er mulig kan det være lurt å knytte treningen opp mot aktuelle undervisningstema i hvert enkelt programfag, eventuelt tverrfaglig tema der undervisningen er organisert på den måten. Oppgavene tilpasses da de aktuelle temaene.

Eksempel:

Programfag: Helsefremmende arbeid

Tema: Måltid, ernæring og helse

Kompetansemål:

- Planlegge og begrunne sammensetningen av kostholdet for ulike brukere ut fra allmenntilstand, funksjonsnivå, alder og behov, og i tråd med norske anbefalinger om ernæring
- Lage trygge og sunne måltider for brukere i tråd med norske anbefalinger om ernæring

Oppgave:

Planlegg, lag og server frokost til bruker på 70 år. Brukeren har dårlig matlyst og har lett for å sette maten fast i halsen.

Her kan man fint gjøre oppgaven tverrfaglig ved å føye til kompetansemål fra både kommunikasjon og samhandling og yrkesutøvelse.

ROLLESPILL: Silje Kjærnli, helsefagarbeider i godt samspill med "brukeren" i Yrkes-VM 2019. Foto: WorldSkills Norway

Konkurransen i faget yrkesfaglig fordypning

Konkurransereformen egner seg godt i yrkesfaglig fordypning, i hele eller i deler av faget. Metoden kan kombineres med utplassering i bedrift, slik at elevene får reell trening i faget med virkelige pasienter eller brukere. Utgangspunktet er en god lokal læreplan med oversikt over aktiviteter og oppgaver. Elevene lager seg individuelle læringsmål og dokumenterer gjennomføring og måloppnåelse.

Formål

Yrkesfaglig fordypning skal gi elevene mulighet til å få erfaring med innhold, oppgaver og arbeidsmåter som karakteriserer de ulike yrkene innen utdanningsprogrammene og fordype seg i kompetansemål fra læreplanene på Vg3-nivå.

Innhold

Den lokale læreplanen angir hvilke kompetansemål det skal arbeides med. I temaet "yrkeskonkurranser" berøres mange kompetansemål i læreplanen for Vg3 helsefagarbeider. De aktuelle kompetansemålene er angitt i tabellen under. Som ytterligere avgrensning skal eleven selv trekke ut enkelte mål som han/hun velger å fokusere spesielt på i opplæringen. Eleven må velge minimum fire mål fordelt på de tre ulike programfagene. De individuelt valgte kompetansemålene og arbeidsmål knyttet til disse beskrives i "Elevens individuelle arbeidsplan".

1. Elevene skal

- Som del av opplæringen i yrkesfaglig fordypning skal eleven dokumentere arbeidet underveis

2. Helsefremmende arbeid

- tilrettelegge for og tilberede måltider som ivaretar brukernes helse og trivsel, og begrunne forslagene i tråd med norske anbefalinger for ernæring
- planlegge, gjennomføre, vurdere og dokumentere forebyggende, habiliterende og rehabiliterende pleie- og omsorgstiltak
- observere, vurdere og utføre sykepleietiltak ved sykdom og skade
- utføre hygienetiltak i tråd med gjeldende prosedyrer
- planlegge og gjennomføre tiltak som fremmer psykisk helse og livskvalitet
- foreslå og sette i verk tiltak som fremmer mestring, helse og trivsel, og som stimulerer til et aktivt liv
- veilede pasienter og brukere i å benytte velferdsteknologi og andre hjelpemidler

3. Kommunikasjon og samhandling

- Kommunisere med brukere og pasienter med ulike kommunikasjonssevne
- Observere, rapportere og dokumentere den enkelte brukers behov for helsehjelp
- Følge gjeldende regelverk for taushetsplikt og personvern i helse- og sosialsektoren
- Informere og veilede brukere, pasienter og pårørende i helsefaglige spørsmål om rettigheter innen helse og sosialtjenesten

4. Yrkesutøvelse

- planlegge, gjennomføre, dokumentere og vurdere eget arbeid og foreslå forbedringstiltak
- utføre arbeidet i tråd med yrkesetiske retningslinjer
- ivareta brukermedvirkning og samarbeid med pårørende
- kartlegge brukerens funksjonsnivå og bistandsbehov og gjennomføre tiltak i samhandling med brukeren
- utføre førstehjelp og følge rutiner for varsling
- følge ergonomiske prinsipper i yrkesutøvelsen

Forslag til undervisningsform

Grunnleggende ferdigheter er integrert i kompetansemålene der de bidrar til utvikling av og er en del av fagkompetansen, jfr. Nasjonale læreplaner for Vg3 helsefagarbeider.

Undervisningen vil vanligvis være tverrfaglig med utgangspunkt i praktiske øvelser. Oppgavene kan som nevnt tidligere likevel avgrenses eller tilpasses undervisningstema i de enkelte programfagene. Som i YFF vil det være naturlig å arbeide med tverrfaglige og helhetlige oppgaver.

Det finnes mange ferdige oppgaver tilgjengelig på internett. På hjemmesiden til Jobbvinner og WorldSkills finnes oppgaver, noen med instruks til skuespillere og vurderingskriterier og dommerskjema. Oppgavene kan brukes som de er eller tilpasses.

Eksempel yrkesfaglig fordypning

Ny oppgave hver måned. I løpet av tiden skal elevene ha fått tildelt/ laget/tilpasset oppgaven, lært seg teori og praksis, fordelt roller, øvd, framført og fått vurdering. Det må også beregnes tid til dokumentasjon av egen læring, f.eks. gjennom logg eller rapport.

Eksempel programfag

Tverrfaglig prosjekt over to uker.

Oppgaven knyttes til aktuelle tema i de tre programfagene. Elevene benytter alle fagtimene til oppgaven. I løpet av tiden skal elevene ha fått tildelt/ laget/tilpasset oppgaven, lært seg teori og praksis, fordelt roller, øvd, framført og fått vurdering.

Det er ofte lærerikt, morsomt og nødvendig å lage egne oppgaver. Elevene kan selv eller sammen med lærer lage case, bestemme markørinstruks og vurderingskriterier.

Elevene konkurrerer i par. De settes derfor sammen parvise lag, og deretter er det lurt å sette to-tre lag sammen i en gruppe. De kan da bytte på å være helsefagarbeidere, markører/pasienter og dommere.

Når elevene tar fatt på en ny oppgave kan lærer vurdere om det skal innledes med teoriundervisning. Elevene kan lese relevant teori selv før de går i gang med den praktiske delen. Det kan også legges inn teoriskvenser, refleksjonstid eller "time-outs" underveis.

Framføring kan foregå i store grupper eller i smågruppene. Det må vurderes ut fra hva elevene ønsker. De bør imidlertid oppfordres til å ha rollespill foran flere og flere til de blir vant til et større publikum dersom de skal delta i fylkesmesterskap eller presentere et rollespill på en utdanningsmesse.

Foto: WorldSkills Norway

Eksempel Opplegg for 7 timer

Oppgave med to brukere. Det er et ektepar som bor i egen leilighet. Mannen er 74 år og har diabetes. Han trenger hjelp til blodsuktermåling og kostråd. Kona er 71 år og har Alzheimer. Hun trenger veiledning og hjelp til tann- og munntell.

1. Elevene får utdelt oppgaven og leser gjennom denne – 15 min
2. Elevene og lærer analyserer og diskuterer hvilke tema og problemstillinger oppgaven omhandler. Hva trenger de å kunne noe om? – 15 min
3. Lærer gir undervisning om diabetes – 30 min
4. Elevene leser selv teori om diabetes og leser om prosedyre for blodsuktermåling – 30 min
5. Lærer demonstrerer blodsuktermåling. Elevene øver deretter på prosedyren. – 60 min
6. Felles evaluering av praktisk øvelse: Ble prosedyren utført, ble hygiene ivaretatt, var håndteringen av avfall god nok, ble brukermedvirkning og kommunikasjon ivaretatt o.l. Elevene bruker først noen minutter til refleksjon over egen innsats. Deretter snakke sammen om erfaringene. – 30 min.
7. Lærer gir undervisning om Alzheimer. – 15 min
8. Elevene ser en liten film om Alzheimer. – 15 min.
9. Elevene leser om prosedyre og framgangsmåte ved tannstell. – 15 min.
10. Lærer demonstrerer tannstell, og elevene utfører deretter dette på hverandre. – 45 min.
11. Felles evaluering av praktisk øvelse: Ble prosedyren utført, ble hygiene ivaretatt, var håndteringen av avfall god nok, ble brukermedvirkning og kommunikasjon ivaretatt o.l. Elevene fordeler roller og forbereder rollespill. Skuespillerne samles fra de ulike gruppene for å diskutere hva rollene innebærer og hvordan de skal spilles. Helsefagarbeiderne jobber lagvis med planlegging av oppgavene de skal gjennomføre. – 30 min.
12. Gruppene gjennomfører øvelsen. – 30 min.
13. Deretter byttes roller og punkt 12 og 13 gjentas. – 30 min.
14. Felles evaluering av gjennomføring. Elevene bruker først noen minutter til refleksjon over egen innsats. Deretter snakker de sammen om erfaringene. – 30 min.
15. Elevene skriver rapport eller logg om det de har lært og erfart. – 30 min.

I WorldSkills-systemet (internasjonale yrkeskonkurranser) følger poengene en skala fra 0-3.

0 = ikke utført

1 = Under internasjonal standard

2 = Internasjonal standard

3= Over internasjonal standard

Hvordan organisere en skolekonkurranse?

Etter å ha jobbet med metoden i klassen, kan det være spennende for elevene å delta i en skolekonkurranse. Konkurransen kan arrangeres med elever fra egen skole eller i samarbeid med andre skoler.

Når?

Hvis vinnerne av skolekonkurransen skal delta i et fylkesmesterskap må den avholdes i god tid før den.

Hvordan?

Konkurransen består av tre deler: planlegging, gjennomføring og evaluering. Det bestemmes en maksimumstid på hver av delene.

Lokaler

Man trenger i tillegg til konkurransearenaen et dommerrom og et venterom for deltakere.

Det er en fordel å bruke et konkurranselokale med plass til tilskuere. Størrelsen på lokalet og akustikken i rommet blir avgjørende for om man trenger et lydanlegg og mikrofoner til "pasienter" og konkurransedeltakere.

Planlegging og gjennomføring bør foregå "på scenen", men evalueringen sammen med dommerne kan foregå på scenen eller på et tilstøtende rom som dommerne disponerer.

Man trenger i tillegg et "venterom" der lagene oppholder seg på frem til de selv skal konkurrere.

Personell

Dommere: Det bør være minst to dommere.

Skuespillere: Bør være personer som kjenner symptomene til de diagnosene pasientene har.

Sceneansvarlig: Man trenger en person som tar tiden på planleggings- og gjennomføringsbiten og har ansvar for at scenen ser lik ut for alle deltakerne.

Vakt(er): Passer på deltakerne i venterommet frem til de skal konkurrere

Utstyr

Alt som trengs til konkurransen må være på plass og kontrollert før konkurransen starter. Det er viktig at alle deltakerne får bli kjent med utstyret i forkant av konkurransen. Å gjøre seg kjent med utstyret kan være en del av planleggingsdelen.

Aktivisering av publikum

Hvis publikum er medelever på Vg2 eller elever fra Vg1 kan det være en ide å utarbeide et vurderingsark for publikum. Erfaringen viser at dette aktiviserer publikum og resultatene kan brukes i undervisningen etter konkurransen.

Eksempel på årsplan:

August	September	Oktober	November	Desember
Info til elever, lærere og ledelse	Danne elevgrupper / lag	Trening	Trening	Trening
Planlegge aktiviteter og sette opp årsplan	Komme i gang med trening	Framføring med vurdering	Framføring med vurdering	Framføring med vurdering til terminkarakterer/ halvårsprøve
Introduksjon av metoden	Prøveframføring	Framføring på utdanningsmesser	Videoopptak	Evaluering med elevene
			Framføring for elever på skole-besøk	

Hvordan komme i gang?

Hvis en har Skole-NM som mål, er det noen faktorer som bør være på plass:

- Informer skoleledelsen og gjør dem kjent med ideen slik at de kan gi sin støtte til elever og lærere som går i gang med dette
- Ta stilling til om metoden skal benyttes i programfag og/eller i Yrkesfaglig fordypning
- Planlegg deretter aktivitetene og sett disse inn i årsplanen for faget/fagene, og eventuelt skolens aktivitetsplan
- Tenk gjennom rom- og utstyrsbehov, og bestill gjerne tidlig rom som skal benyttes til trening og presentasjon der dette er mulig

Forslag til organisering

Skole-NM arrangeres hvert år, vanligvis på våren.

For å komme til Skole-NM må deltakerne kvalifisere seg ved å vinne mesterskapet i eget fylke.

UTSTYR: Å gjøre seg kjent med utstyret kan være en del av planleggingsdelen.
Foto: WorldSkills Norway

“Det er en fordel å bruke et konkurranselokale med plass til tilskuere.”

Fortsettelse av eksempel på årsplan:

Januar	Februar	Mars	April	Mai	Juni
Trening	Trening	Trening	Trening	(Eksamensforberedelser)	(Eksamenstid)
Intern skolekonkurranse m/bedømming	Framføring med vurdering	Intern skolekonkurranse m/bedømming	Fylkesmesterskap!	Trening til praktisk tverrfaglig eksamen	Trening til og framføring på sommeravslutning!
Videooptak	Videooptak		Lokal konkurranse mot naboskole eller læringer		

jobbwinner.no